

BÁO CÁO VỀ THAN VÀ NĂNG LƯỢNG TÁI TẠO TẠI VIỆT NAM

Của tác giả Nguyễn Nguyễn cùng Mi Hoàng, Nghiên cứu sinh Dự án Climate Tracker

TÓM TẮT

Là một khu vực với tốc độ phát triển chóng mặt, các quyết định về năng lượng của Đông Nam Á đóng vai trò then chốt đối với việc thế giới có đạt được những mục tiêu cắt giảm phát thải cacbon từ nhiên liệu hóa thạch trong thập kỷ tới hay không. Tuy nhiên, hiện có rất ít nghiên cứu về việc truyền thông Đông Nam Á đã định hình các câu chuyện chuyển dịch năng lượng ở từng quốc gia như thế nào. Đối với những tổ chức muốn hỗ trợ phóng viên trong khu vực kể câu chuyện về chuyển dịch năng lượng một cách công bằng và chính xác hơn, việc hiểu được những khó khăn, thiếu sót trong quá khứ có ý nghĩa quyết định đối với thành công trong tương lai. Climate Tracker và Trung tâm vì Hòa bình và An ninh Stanley (Stanley Center for Peace and Security) muốn xóa nhòa khoảng cách nhận thức này bằng cách phân tích truyền thông về mảng năng lượng ở năm quốc gia Đông Nam Á. Báo cáo về Việt Nam là bài thứ hai trong loạt bài cùng biên soạn được Trung tâm Stanley và Climate Tracker biên soạn trong bộ tài liệu nghiên cứu Tiếp Sức cho Những Con Hổ Mới (Fueling the Tiger Cubs): Truyền Thông Đông Nam Á Đã Đưa Tin Về Than Và Năng lượng Tái Tạo Như Thế Nào? Đây là một chương trình phân tích truyền thông đa quốc gia do các nhà báo trẻ của Philippines, Indonesia, Malaysia, Thái Lan và Việt Nam thực hiện.

Container vận chuyển than nằm tại cảng, Cẩm Phả, Tỉnh Quảng Ninh, Việt Nam.
Reuters/Kham/Adobestock

Đưa tin: Khánh thành Nhà máy Điện mặt trời Hồng Phong 4, Tỉnh Bình Thuận, Việt Nam. Ngày 13 tháng 7 năm 2019. USAID/Vietnam

Mỗi quốc gia Đông Nam Á trong nghiên cứu của chúng tôi đều có một bối cảnh truyền thông đặc thù, với nhiều thách thức và cơ hội khác nhau. Đối với Việt Nam, một quốc gia Xã hội Chủ Nghĩa do đảng lãnh đạo, các doanh nghiệp thuộc sở hữu nhà nước chiếm thế độc quyền trong cả ngành **năng lượng** và truyền thông. Tất cả thay đổi thay đổi diễn ra một cách chậm rãi. Không có nhiều bài viết phản ánh những mong muốn và nỗi lo của người dân về an ninh năng lượng và chất lượng môi trường sống. Phóng viên gần như né tránh hoàn toàn việc trích dẫn từ các nguồn tin “không chính thống”, như người dân địa phương và các tổ chức cộng đồng. Với mô hình báo chí của Việt Nam, hành động tùy ý của một nhà báo có thể dễ dàng khiến cho toàn bộ trang tin tức trực tuyến của báo bị đình bản do “đăng tải thông tin sai sự thật” - **như đã từng xảy ra với Báo Tuổi trẻ Online trong năm 2018.**

Tuy thế, phóng viên Việt Nam không phải lúc nào cũng tuyên truyền thông điệp của Đảng và Chính phủ. Mặc dù theo Sơ Đồ Điện VII, chính phủ đã lấy than làm trụ cột để phát triển ngành điện tại Việt Nam, các bài viết về than thường phản ánh những mặt tiêu cực của loại hình năng lượng này. Nguyên nhân của việc này một phần là do các chuyên gia môi trường tại các trường đại học và các tổ chức phi chính phủ đã nhấn mạnh tác của than đối với môi trường trong những nghiên cứu của họ. Ngoài ra, nhiều dự án than còn chật vật trong việc huy động vốn, đã khiến thủ tướng chính phủ cởi mở hơn với điện mặt trời, với các cơ chế hỗ trợ giá (FIT) để thúc đẩy đầu tư. Từ đó, sự bùng nổ của các dự án năng lượng mặt trời đã khiến truyền thông đưa tin về việc chuyển dịch năng lượng tại Việt Nam một cách sôi nổi hơn.

Nhìn chung, hai nghiên cứu sinh tại Việt Nam của chúng tôi, Nguyễn Thị Hoàng Nguyên và Hoàng Mi, đã nghiên cứu hơn 300 bài viết từ 16 tờ báo điện tử khác nhau và đưa ra những kết luận như sau:

Những kết luận chính

- Hơn 70% các bài báo về chủ đề năng lượng được xếp trong mục kinh tế/kinh doanh. Ba trong số phóng viên chúng tôi phỏng vấn cho rằng đây là bởi phần nhiều phóng viên viết về năng lượng là phóng viên mảng kinh tế, được giao đưa tin về các hoạt động của Bộ Công Thương.
- 68% các bài viết về chủ đề than được nghiên cứu có góc nhìn tiêu cực về nguồn năng lượng này. Trong đó, tờ Thời báo Kinh tế Sài Gòn và tạp chí Người Đô Thị đã tiên phong trong việc nêu bật tác động của than đến môi trường.
- Một nhóm nhỏ các chuyên gia năng lượng và môi trường từ các đại học lớn được trích dẫn trong 93% các bài báo về tác động môi trường của điện than. Song song với đó, phóng viên hiếm khi trích dẫn các nguồn tin từ cộng đồng địa phương. Riêng tờ Người Đô Thị đã phá vỡ xu thế này khi là hãng truyền thông duy nhất tại Việt Nam chuyển tải rộng rãi tiếng nói của người dân địa phương về nhà máy nhiệt điện than.
- Trang tin Dân Trí đã đăng tải gần như tất cả các bài viết trong mẫu nghiên cứu với thông điệp rằng việc phụ thuộc vào than có thể ảnh hưởng tới an ninh năng lượng quốc gia, khi Việt Nam phải nhập than từ nước ngoài. Tuy nhiên, song song với đó tờ báo này cũng đăng tải một loạt các bài viết thúc đẩy sự tăng trưởng của ngành than, với dẫn chứng rằng công nghệ lọc cải tiến sẽ

giúp giải quyết các mối quan ngại về môi trường liên quan đến nhà máy than.

- Từ kết quả phỏng vấn với tác giả của nhiều bài viết về năng lượng khác nhau, chúng tôi nhận thấy rằng quan điểm cá nhân của nhà báo có thể ảnh hưởng đến góc độ bài viết của họ. Một số biên tập viên và phóng viên coi nhiệm vụ của mình là tuyên truyền để củng cố quá trình chuyển dịch năng lượng tại Việt Nam bằng cách thường xuyên viết về tác động tiêu cực của than hơn.
- Ngoài ra, các ưu tiên của ban biên tập cũng ảnh hưởng đến thời gian mà các nhà báo dành cho các bài viết về năng lượng cũng như chất lượng/mức độ chi tiết của các bài viết của họ. Các nhà báo của Zing và VnExpress đã chia sẻ rằng mức lương của họ có thể bị ảnh hưởng bởi lượt xem và bình luận trực tuyến trên mỗi bài viết; do đó, ưu tiên của họ là nhanh chóng làm ra nhiều bài viết đơn giản về những chủ đề “nóng” nhất để có thể đảm bảo số lượt xem. Ngược lại, cả Người Đô Thị và Thời báo Kinh tế Sài Gòn đều là những trang báo kén người đọc hơn, có nhiều bài viết phân tích được đầu tư nghiên cứu kỹ hơn, đặc biệt là về chủ đề chính sách đối với than và năng lượng mặt trời.
- Kể từ năm 2017, năng lượng mặt trời đã thu hút được nhiều sự chú ý hơn khi Thủ tướng Chính phủ giới thiệu cơ chế hỗ trợ giá FIT đầu tiên cho điện mặt trời ở Việt Nam. Việc này đã cho phép các nhà đầu tư năng lượng bán điện với giá cao cho Điện lực Việt Nam (EVN), một doanh nghiệp nhà nước. Kể từ đó, năng lượng mặt trời đã được mặc định là kênh đầu tư hấp dẫn đối với các công ty năng lượng cũng như hộ gia đình nhỏ lẻ.
- Tuy nhiên, 27% trong tổng số bài báo về năng lượng mặt trời lại nhấn mạnh vào các trở ngại đối với khả năng phát triển của loại hình năng lượng này, như quy định không rõ ràng, thiếu đường dây truyền tải và thời hạn FIT gấp rút. Sau khi 14 bài báo về các quy định không rõ ràng xuất hiện trên nhiều hãng truyền thông hàng đầu, Bộ Công Thương đã ban hành một văn bản quy định chi tiết hơn về các loại hình dự án năng lượng mặt trời và giá điện áp dụng cho nhiều trường hợp khác nhau - một ví dụ của việc sức ép từ truyền thông có thể thay đổi chính sách năng lượng tại Việt Nam.
- Công suất điện gió đã được lắp đặt của Việt Nam bằng một phần mười hai công suất điện mặt trời đã lắp đặt. Trong các trang tin hàng đầu, số bài báo về điện gió chỉ bằng một phần năm tổng số bài báo về điện mặt trời dù cho Việt Nam được coi là **quốc gia hàng đầu về tiềm năng điện gió ở Đông Nam Á**. Một chuyên gia năng lượng được phỏng vấn tin rằng truyền thông cần chú ý hơn đến chủ đề năng lượng gió để thu hút sự quan tâm và chính sách ưu đãi hơn nhằm phát triển nguồn năng lượng này.
- Thủy điện thường không được đưa vào các bài viết về năng lượng tái tạo, trừ các dự án thủy điện nhỏ. Các nhà báo giải thích rằng do dự án thủy điện lớn gây tổn hại môi trường đối với hệ sinh thái nước ngọt và được coi là một dạng năng lượng truyền thống, đối với họ, thủy điện không nằm cùng danh mục với năng lượng mặt trời và năng lượng gió.

Phương pháp nghiên cứu

Chị Nguyễn Thị Hoàng Nguyên và Hoàng Mi đã thu thập tổng cộng 305 bài báo về năng lượng từ tháng 1 năm 2019 đến tháng 8 năm 2020. Nguyên tập trung nghiên cứu về cách tiếp cận của truyền thông Việt Nam đối với chủ đề năng lượng than và năng lượng tái tạo nói chung; trong khi đó, Mi nghiên cứu những bài báo với hai dự án nhiệt điện than và hai dự án năng lượng tái tạo cụ thể.

Cả hai nghiên cứu sinh đều trải qua bốn giai đoạn chính trong quá trình nghiên cứu:

- Thu thập thông tin.
- Phân tích nội dung.
- Phân tích diễn ngôn.
- Phỏng vấn các nhà báo.

1. Thu thập thông tin

Trong quá trình nghiên cứu, riêng chị Hoàng Nguyên đã thu thập 268 bài viết về chủ đề than và năng lượng tái tạo từ các trang báo trực tuyến sau đây:

- Thời báo Kinh tế Sài Gòn (Saigon Times), phiên bản điện tử của tờ báo thuộc SaigonTimes Group với cơ quan chủ quản là Sở Công thương TP.HCM.
- Tuổi Trẻ Online, phiên bản điện tử của báo Tuổi Trẻ, là cơ quan ngôn luận của Đoàn Thanh niên Cộng sản Thành phố Hồ Chí Minh.
- Dân Trí, một trang tin điện tử trực thuộc Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội.
- Người Đô Thị, phiên bản trực tuyến của tạp chí cùng tên với cơ quan chủ quản là Viện Nghiên cứu đô thị và Phát triển hạ tầng (Tổng hội Xây dựng Việt Nam).
- VnExpress, trang tin tức trực tuyến được nhiều người xem nhất Việt Nam, thuộc sở hữu của Tập đoàn FPT nhưng do Bộ Khoa học Công nghệ là cơ quan chủ quản.
- Zing News, trang tin tức trực tuyến nhiều người xem thứ hai Việt Nam, thuộc sở hữu của Tập đoàn VNG nhưng do Hiệp hội Xuất bản Việt Nam là cơ quan chủ quản.

Ở bên trái: Các tuabin gió tạo ra điện trong trang trại năng lượng mặt trời tại Phan Rang, tỉnh Ninh Thuận, Việt Nam. Nguyễn Quang Ngọc Tonkin/Adobestock

Tuổi Trẻ được chọn để đại diện cho trang báo mạng của những tờ báo giấy được lưu hành rộng rãi nhất Việt Nam, còn Zing, VnExpress và Dân Trí là các trang tin tức chỉ có phiên bản trực tuyến và đều nằm trong top 15 trên tổng số các trang web được xem nhiều nhất trong nước theo Similar Web.

Tạp chí *Người Đô Thị* có số lượng độc giả thấp nhất trong tất cả hãng tin này, với số lượng bài báo được xuất bản ít hơn và chú trọng đến chất lượng hơn số lượng. Để thu thập các bài viết trong mẫu nghiên cứu, Nguyên đã sử dụng chức năng tìm trên các trang báo mạng để tìm kiếm bài báo theo từ khóa *điện than* (coal energy), *nhà máy điện than* (coal-fired power), *năng lượng tái tạo* (renewable energy), *năng lượng sạch* (clean energy), *tương lai ngành năng lượng* (energy future), *phát triển bền vững* (sustainable development), *điện* (electricity), *điện mặt trời/năng lượng mặt trời* (solar energy) và *điện gió/năng lượng gió* (wind energy).

Nguyên thu thập tất cả các loại bài viết - tin thời sự, bài viết phân tích, bài viết bày tỏ quan điểm, phỏng vấn, xã luận và thư độc giả - kể cả các bài viết mang hơi hướng quảng cáo thương mại. Từ “tiềm năng” được sử dụng vì truyền thông ở Việt Nam hiếm khi tuyên bố nội dung được tài trợ hoặc có trả phí.

Trong nghiên cứu của mình, Mi đã phân tích một nhóm gồm nhiều hãng tin hơn để nghiên cứu chủ đề hẹp hơn: độ phủ sóng truyền thông đối với bốn dự án nhà máy điện than cụ thể tại Việt Nam. Mi đã nghiên cứu 40 bài viết của 10 hãng truyền thông với nhiều ưu tiên biên tập khác nhau:

- Tuổi Trẻ Online.
- Dân Trí.
- Người Đô Thị.
- VnExpress.
- Thanh Niên, phiên bản điện tử của tờ nhật báo được lưu hành rộng rãi thứ hai ở Việt Nam, là diễn đàn của Liên hiệp Thanh niên Việt Nam.
- Đầu Tư, phiên bản tiếng Việt của trang tin tức tiếng Anh Vietnam Investment Review, với cơ quan chủ quản là Bộ Kế hoạch và Đầu tư.
- Người Lao Động, phiên bản điện tử của tờ báo cùng tên là tiếng nói của Liên đoàn Lao động thành phố Hồ Chí Minh.
- VietnamNet, một trang tin tức trực tuyến với cơ quan chủ quản là Bộ Thông tin và Truyền thông.
- Tiền Phong, phiên bản điện tử của báo Tiền Phong, là cơ quan ngôn luận của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh.
- Nhân Dân, cơ quan ngôn luận của Đảng Cộng sản Việt Nam.

2. Phân tích nội dung

Đối với phân tích nội dung, Nguyên và Mi đã áp dụng **phương pháp mã hóa** được Climate Tracker xây dựng với đóng góp của các nghiên cứu sinh toàn khu vực. Áp dụng phương pháp mã hóa này, họ đã phân tích các bài viết theo 22 tham số thuộc năm danh mục khác nhau: Loại hình Bài viết, Trọng tâm Chủ đề, Cách diễn ngôn trong Bài viết, Thông tin cơ bản về Năng lượng và Nguồn Trích dẫn.

3. Phân tích Diễn ngôn

Sau đó, hai nghiên cứu sinh chọn ra tổng cộng 52 bài viết để phân tích diễn ngôn. Mỗi nhà nghiên cứu chọn một tập hợp các bài viết tiêu biểu trong số các bài viết được thu thập lúc đầu - Nguyên với 32/268 bài và Mi với 20/40 bài-để thực hiện phân tích diễn ngôn chi tiết hơn. Ở bước này, nghiên cứu sinh tìm hiểu về cách thức xác định những từ khóa, câu trích dẫn và lập luận chính trong bài viết. Có thể tham khảo biểu mẫu phân tích diễn ngôn của Climate Tracker **tại đây**.

4. Phỏng vấn các nhà báo

Tổng cộng có 18 nhà báo được phỏng vấn trong nghiên cứu này. Nguyên phỏng vấn 13 nhà báo, trong đó có các biên tập viên, từ sáu hãng truyền thông mà cô phân tích. Mi phỏng vấn tổng cộng năm nhà báo. Người được phỏng vấn được chọn dựa trên tần suất phát hành bài báo của họ. Người được phỏng vấn được chọn dựa trên tần suất phát hành bài báo của họ. Các nhà báo được hỏi về kinh nghiệm trong việc viết bài về năng lượng và quá trình biên soạn bài tại các hãng truyền thông của họ.

Nguyễn Nguyễn | @nguyennthV

Nguyễn Nguyễn hiện là nghiên cứu sinh của Mạng lưới Nghiên cứu Mekong Bền vững (SUMERNET) được tổ chức tại Viện Môi trường Stockholm ở Bangkok, Thái Lan. Nguyễn khởi đầu là phóng viên truyền hình đưa tin tài chính và quốc tế cho một kênh địa phương tại Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam. Sau đó, cô gia nhập tờ *Việt Nam News* với vị trí phóng viên nhân sự thuộc tổ chuyên trách nghiệp vụ.

Giới thiệu

Trong ba tháng nghiên cứu, mục tiêu của tôi là trả lời câu hỏi, “Truyền thông Việt Nam đưa tin về tương lai của ngành năng lượng trong nước như thế nào?”. Để làm việc này, tôi đã nghiên cứu các bài viết về năng lượng của sáu hãng truyền thông lớn ở Việt Nam thông qua trang báo trực tuyến của họ. Ngoài việc phân tích loại hình năng lượng nào được truyền thông Việt Nam đưa tin một cách tích cực nhất, tôi còn quan tâm đến vấn đề những bài báo đã dùng phương pháp diễn ngôn gì để truyền tải thông điệp của mình.

Tổng cộng tôi đã thu thập 268 bài báo về năng lượng từ sáu hãng tin khác nhau và nhận thấy rằng truyền thông trong nước có cái nhìn tương đối tiêu cực về nhiệt điện than. Gần 66% bài viết về than trong 18 tháng qua chỉ trích nguồn năng lượng này vì ảnh hưởng của nó đến môi trường-một xu thế diễn ngôn mà trang *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* và tạp chí *Người Đô Thị* là hai trang dẫn đầu trong việc áp dụng. *Người Đô Thị* cũng là đơn vị truyền thông duy nhất trích dẫn trực tiếp ý kiến của các cộng đồng xung quanh khu vực nhà máy nhiệt điện than, đồng thời cũng quan tâm nhiều hơn đến hoạt động phát triển điện than.

Trong khi đó, 34% bài báo về than còn lại trung lập hóa các mối quan ngại về ảnh hưởng của than với môi trường bằng cách dẫn chứng rằng “công nghệ tân tiến” có thể hạn chế hiệu quả khí thải từ nhiệt điện than. Hơn một nửa số bài báo với góc nhìn này được Dân Trí và Zing đăng.

Nghiên cứu của tôi được thực hiện trong khoảng thời gian chuyển dịch quan trọng của Việt Nam từ ngành năng lượng phụ thuộc vào than sang ưu tiên nhiều hơn cho năng lượng tái tạo. Thủ tướng Việt Nam sẽ ban hành *Sơ Đồ Điện VIII cho giai đoạn 2021 - 2030 vào đầu năm 2021*. Theo Sơ Đồ Điện VII được ban hành năm 2011, đến năm 2020 than đang ra sẽ chiếm 46,8% tổng công suất toàn quốc; theo EVN, con số đó hiện chỉ là 33,2%. Trong khi đó, công suất điện từ dầu và khí chiếm 14,8%, thủy điện lớn chiếm 30,1%, còn thủy điện nhỏ và năng lượng tái tạo chiếm tỷ lệ đáng ngạc nhiên là 20,3% tổng công suất toàn quốc-cao hơn ba lần so với con số dự kiến trong năm 2011.

Với sự bùng nổ đầu tư cho năng lượng mặt trời gần đây, không có gì ngạc nhiên khi điện mặt trời nhận được sự chú ý đặc biệt trên các kênh truyền thông. *Người Đô Thị* tiên phong trong việc viết sâu về các lợi ích môi trường của năng lượng tái tạo, còn các hãng tin lớn khác chủ yếu coi năng lượng mặt trời là một kênh đầu tư hiệu quả cho các công ty điện và hộ gia đình. Ngoài ra, còn có nhiều điểm khác biệt nữa trong cách mà sáu hãng truyền thông lớn chọn viết về chủ đề năng lượng; nội dung này sẽ được phân tích sâu hơn trong phần “Thảo luận” dưới đây.

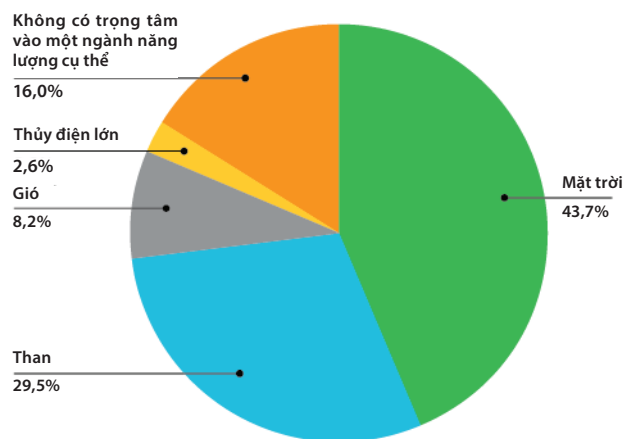
Thảo luận

Phân tích Định lượng:

Các Loại Bài báo và Mức độ phổ biến

Xét về chủ đề bài báo: Các bài về năng lượng mặt trời chiếm tỷ lệ cao

Các chủ đề được đề cập trong các bài báo về năng lượng ở Việt Nam từ tháng 1 năm 2019 đến tháng 8 năm 2020

Kể từ tháng 1 năm 2019, cả sáu hãng truyền thông đều đăng tải nhiều bài viết về năng lượng mặt trời hơn bất kỳ loại hình năng lượng nào khác; trong tổng số 117 bài viết về năng lượng tái tạo, năng lượng mặt trời chiếm hết 44%.

Trong khi đó, chỉ có 78 bài báo viết về than (29,5%). Năng lượng gió, với 22 bài báo, chỉ chiếm 8,2%, và thủy điện thấp chiếm số lượng thấp nhất với chỉ 7 bài báo (2,6%). 44 bài viết còn lại (16%) thảo luận về nhiều loại hình năng lượng khác nhau nói chung mà không có bất kỳ trọng tâm cụ thể nào. Tôi không thu thập những bài chỉ đưa tin về giá điện mà không đề cập đến các loại hình năng lượng.

Trong một cuộc phỏng vấn, nhà báo Ngọc An của báo *Tuổi Trẻ* chia sẻ rằng truyền thông của Việt Nam chú ý đến chủ đề năng lượng mặt trời do sự bùng nổ đầu tư sau khi chính phủ đưa ra mức giá ưu đãi cho năng lượng mặt trời. “Vi [năng lượng mặt trời] là lĩnh vực có sự phát triển mạnh mẽ trong thời gian qua được nhiều nhà đầu tư/bạn đọc quan tâm. Các chính sách cũng ưu tiên cho phát triển NLTT nhiều hơn”, cô cho biết.

Xét về góc độ bài viết: Các bài báo về năng lượng phần lớn mang tính thương mại

Hơn 70% bài viết về năng lượng được phân vào trong mục thương mại/kinh tế/kinh doanh của các báo, cho thấy rằng lĩnh vực kinh tế đã chi phối các phóng sự về năng lượng.

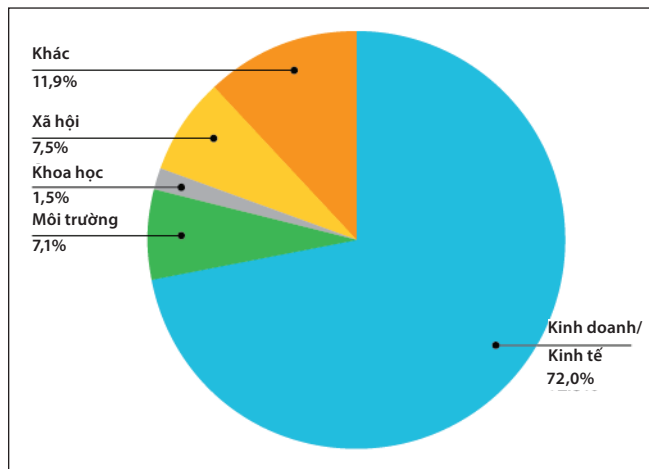
Ba nhà báo, phóng viên Ngọc An của báo *Tuổi Trẻ*, Lan Nhi của báo *Thời báo Sài Gòn* và một nguồn giấu tên, đã liên hệ việc này với thực tế là đa số các phóng viên viết về mảng năng lượng do được giao viết về Bộ Công Thương, là cơ quan chính phủ quản lý về năng lượng cũng như các vấn đề thương mại như sản xuất, xuất nhập khẩu, quản lý thị trường.

Một công nhân chất than lên chiếc xe tải tại một cảng than ở Hà Nội, Việt Nam. Reuters/Kham/Adobestock

Các bài viết về năng lượng từ tháng 1 năm 2019 đến tháng 8 năm 2020 đã xuất hiện trong các mục này

Trong khi đó, phóng viên Viễn Thông mô tả về kinh nghiệm viết về năng lượng dưới góc độ kinh tế của mình. “Tôi viết về lĩnh vực năng lượng, chủ yếu là các nguồn năng lượng mới, do đặc thù lĩnh vực được phân công theo dõi trải rộng và đan xen giữa kinh tế vi mô, khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo, kinh tế đối ngoại và thu hút FDI”, anh cho biết. “Việc đầu tư vào điện gió, điện mặt trời đều chịu sự tác động của các yếu tố này”.

Tạp chí Người Đô Thị, với việc xếp loại 13 trong số 14 bài báo về mảng năng lượng của mình vào mục môi trường, là một trường hợp ngoại lệ đáng chú ý. Phóng viên Lê Quỳnh, nhà báo tự do và là cựu nhân viên của báo *Người Đô Thị*, cho biết *Người Đô Thị* cho biết *Người Đô Thị* là hãng truyền thông duy nhất sẵn sàng tiếp nhận các bài viết điều tra về tác động môi trường của điện than mà cô viết ra. Nguyên nhân của việc này là do độc giả của báo có những mối quan tâm đặc thù, và báo luôn ưu tiên chất lượng hơn số lượng bài viết.

Phân tích Định tính: Cách diễn ngôn phổ biến của báo chí về năng lượng

Than bị coi là hiểm họa về môi trường

Tuy nhiên, việc chủ đề than xuất hiện trong mục thương mại/kinh tế của phần lớn các hãng truyền thông không có nghĩa là các bài báo về than hoàn toàn không viết quan tâm đến tác động của than đến môi trường. Trên thực tế, khoảng 68% trong tổng số 78 bài về than (53 bài báo) viết về chủ đề này theo cách tiêu cực; trong số đó có 42 bài viết trích dẫn những quan ngại về môi trường để mô tả than như một chất gây ô nhiễm có ảnh hưởng xấu đến sức khỏe con người. Ngoài *Người Đô Thị*, *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* cũng đón đầu xu thế này; cả hai hãng tin đăng tải gần một nửa các bài viết nhấn mạnh tác động của than đến môi trường (20 bài báo).

Đáng chú ý, 93% trong số 42 bài báo coi than là hiểm họa môi trường đã trích dẫn quan điểm của các chuyên gia môi trường đến từ các trường đại học công và các tổ chức phi chính phủ, đặc biệt là GreenID, một tổ chức phi lợi nhuận thúc đẩy phát triển ngành năng lượng bền vững. Tổ chức phi chính phủ xuất hiện trong 22 trên tổng số 42 bài báo nêu lên các vấn đề của than đối với môi trường.

Tuy vậy, 42 bài báo này không chỉ trích dẫn ý kiến của các chuyên gia môi trường và tổ chức phi chính phủ; 42% các bài báo có trích dẫn đại diện doanh nghiệp và chuyên gia trong ngành, trong khi 69% có trích dẫn các nguồn chính phủ. Tuy nhiên, các nguồn doanh nghiệp hoặc chính phủ thường không đóng vai trò chính trong việc dẫn nhập hoặc kết luận các bài viết này.

Đó vẫn là vai trò của các chuyên gia môi trường, khi những ý kiến của họ được dùng để nhấn mạnh việc các nhà máy điện than gây suy thoái môi trường và ảnh hưởng tới sức khỏe của các cộng đồng địa phương như thế nào. Các ý kiến về tác động môi trường của than chủ yếu xoay quanh vấn đề của hai loại tro được giải phóng từ hoạt động đốt than: **tro bay**, có thể góp phần gây ô nhiễm không khí, và tro lắng, có thể tích tụ và rò rỉ vào nguồn nước hoặc phát tán trong không khí. Trong một bài báo của phóng viên Trung cho tờ *Thời báo Kinh tế Sài Gòn*, chuyên gia năng lượng GreenID Trần Đình Sinh **thậm chí đã nêu lên quan ngại** rằng tro lắng của than có thể chứa các loại chất dư thừa khác trong quá trình khai mỏ, chẳng hạn như kim loại nặng hoặc vật liệu phóng xạ, có khả năng ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe của người dân địa phương. Trong một bài báo khác của phóng viên Trung Chánh, ông Trần Đình Sinh lập luận rằng **than không hề rẻ** nếu tính đến các chi phí về môi trường và xã hội. Bài báo “Thêm dự án điện than vận hành, miền Tây đối mặt với nguy cơ gì?” coi tác động môi trường tiềm ẩn của than là yếu tố quan trọng trong câu chuyện mặt lợi và trái của phát triển điện than.

Trong một nửa số bài báo phản đối phát triển than, năng lượng tái tạo, đặc biệt là năng lượng mặt trời và gió, được coi là các giải pháp thay thế “sạch” cho nguồn năng lượng “bẩn” này. Luận điệu này được sử dụng trong các bài báo kêu gọi chuyển đổi sang năng lượng mặt trời và gió để Việt Nam bảo vệ sức khỏe của người dân và môi trường tốt hơn, cũng như cắt giảm khí thải nhà kính để chống biến đổi khí hậu. Ví dụ, trong một bài viết của mình, phóng viên Chánh **đã trích dẫn ý kiến từ chuyên gia năng lượng** Trần Đình Sinh của GreenID trong việc nhấn mạnh rủi ro về tro lắng của than. Theo đó, ông cho rằng phát triển than sẽ không thể tiếp tục trụ vững sau năm 2020 và năng lượng tái tạo sẽ là xu hướng của tương lai.

Than bị chỉ trích là nguyên nhân gây ra sự lệ thuộc vào năng lượng và thiếu điện

Lãng phí môi trường không phải là lãng phí duy nhất mà truyền thông Việt Nam sử dụng để phân tích các mặt trái của than: hai bài phóng sự tình tế hơn nhưng tạo được nhiều tiếng vang hơn đã đề cập đến cách mà than góp phần gây ra sự lệ thuộc vào năng lượng và thiếu điện. Báo Dân Trí áp đảo ở cả hai chương mục với 5/6 bài viết trong chương mục thứ nhất và 3/4 bài viết trong chương mục thứ hai.

Toàn bộ các bài viết **với góc độ này** đều sử dụng các tiêu đề nhấn mạnh mức giá cao của than nhập khẩu, chẳng hạn như bài “Việt Nam nhập than cốc từ Trung Quốc với giá gấp 3 lần giá than cám”. Thoạt nhìn thì các bài viết này dường như khá trung lập, chỉ trích dẫn số liệu từ các báo cáo của chính phủ về giá than nhập khẩu. Song các bài viết thực chất đã tác động đến tâm lý ở Việt Nam đồng thời nêu cao mong muốn chung về độc lập năng lượng để chỉ trích các nhà máy nhiệt điện than lớn đòi hỏi sử dụng loại than đắt tiền. **Một bài viết của Dân Trí** chỉ rõ rằng EVN và BCT đã thiết lập mục tiêu phát triển điện than không hợp lý, không tính đến nguồn cung than trong nước. Ở mục bình luận, độc giả cho rằng nhập khẩu than giữ vai trò then chốt và các nhà máy nhiệt điện than có tham vọng quá lớn, còn ở phương diện người dùng, ví dụ theo ý kiến của Nguyễn An, **“Tôi không hiểu tại sao chúng ta phải nhập khẩu than từ Trung Quốc với mức giá cao như thế”**.

Công nghệ mới và nhu cầu năng lượng là giải pháp để khắc phục các mối quan ngại về môi trường

Trong khi đó, các bài phóng sự ủng hộ than thường sử dụng một hoặc cả hai giải pháp lập luận sau đây: (1) trích dẫn những công nghệ mới sẽ làm cho than trở nên “sạch”, và (2) trích dẫn ý kiến lãnh đạo nhà nước cho rằng than đóng vai trò tất yếu trong quá trình phát triển đất nước. Không có bài viết ủng hộ than nào giải quyết được nỗi lo rằng than sẽ làm tăng mức độ lệ thuộc năng lượng của Việt Nam khi phải nhập khẩu ngày càng nhiều.

Với cách lập luận thứ nhất tập trung vào câu chuyện cải tiến công nghệ, toàn bộ các báo trừ *Người Đô Thị* đã đăng tải 14 bài viết với góc độ này, trích dẫn thông tin chẳng hạn như hệ thống lọc bụi tĩnh điện (ESP) và hệ khử SO_x và NO_x. Các công nghệ này được cho là có khả năng loại bỏ hoàn toàn rủi ro tiềm ẩn của than đối với môi trường. Tuy nhiên, hiệu quả của các công nghệ đó có thật hay không mới chỉ được xác nhận bởi một số nguồn phiến diện như các nhà đầu tư nhà máy nhiệt điện than và đại diện Bộ Công Thương.

Ví dụ, Dân Trí xuất bản một bài báo đưa tin về hàng loạt các thông số kỹ thuật của liên quan đến công nghệ ESP được cho là giảm khí thải một cách hiệu quả tại nhà máy nhiệt điện than ở Quảng Trị. Tuy nhiên, những thông tin rất cơ bản như cơ chế hoạt động của ESP lại không được đề cập. Dù bài viết không nêu rõ việc có phải là bài được tài trợ hay không - điều thường thấy ở các trang báo mạng Việt Nam - việc tên tác giả không được ghi trên bài và việc tác giả chỉ trích dẫn nội dung cuộc họp giữa Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc, các lãnh đạo địa phương tại Quảng Trị và chủ sở hữu các nhà máy nhiệt điện than làm cho bài viết có tính phiến diện thấy rõ.

Còn với cách lập luận thứ hai, năm bài viết về than không cần đưa ra công nghệ mới để làm than “sạch”, mà chỉ dựa vào câu chuyện phát triển kinh tế để nhấn mạnh vai trò không thể thiếu của than trong việc đáp ứng nhu cầu điện ngày một tăng. Nói cách khác, các bài viết này chủ yếu lệ thuộc vào góc độ phát triển quốc gia để trung lập hóa các mối quan ngại về than liên quan đến môi trường. Bài phóng sự nói rằng: điện than có vai trò cốt yếu trong việc đáp ứng nhu cầu điện, đặc biệt là khi **thủy điện đã được khai thác hết tiềm năng** và phải phụ thuộc vào lượng mưa theo mùa; do đó, than giữ vai trò không thể thiếu trong việc đảm bảo nguồn cung ổn định và giá điện ở mức phải chăng. Tất cả các bài viết này đều coi chính quyền trong nước và EVN là nguồn thông tin chính, một lần nữa làm người đọc dễ cảm thấy bài viết có tính phiến diện cao.

Dân Trí cũng là tờ báo đã từng đăng tải nhiều bài ủng hộ than theo góc độ lập luận này. Một bài viết có tiêu đề “Phó thủ tướng: ‘**Nguy cơ thiếu điện cục bộ trong những năm tới là rất rõ ràng**’”. Bài viết này, dựa trên cuộc họp thường niên 2019 của EVN, trích dẫn lời của Phó thủ tướng Trịnh Đình Dũng rằng “Nhiệt điện than công nghệ tốt thì chúng ta áp dụng, giá thành thấp giá bán điện thấp, nếu áp dụng toàn diện khí, năng lượng tái tạo giá rất cao, cuối cùng ai chịu, người dân chịu”. Theo đó, có thể thấy rằng thái độ quan tâm đến người dân đã được dùng để biện minh cho mục tiêu phát triển điện than có thể gây ảnh hưởng lớn đến các cộng đồng dân cư dễ tổn thương nhất.

Tóm lại, các trang báo mà tôi nghiên cứu, đặc biệt là Zing và Dân Trí, dùng cách lập luận về mặt công nghệ và/hoặc kinh tế để trung lập các mối quan ngại về tác động của than đến môi trường, tuyên truyền quan điểm rằng công nghệ than mới sẽ ngăn được ô nhiễm và đảm bảo việc than tiếp tục được sử dụng như là một trong các nguồn năng lượng chính của quốc gia.

Quan điểm cá nhân của nhà báo và biên tập viên ảnh hưởng đến góc độ của bài viết về than

Kết quả phỏng vấn các nhà báo có bài viết về năng lượng được đăng tải trên *Thời báo Kinh tế Sài Gòn*, *Người Đô Thị* và Dân Trí cho thấy quan điểm cá nhân và ưu tiên của ban biên tập của các nhà báo có thể ảnh hưởng đến nhận định về than trong các bài viết liên quan đến năng lượng.

Điều này đặc biệt đúng với *Thời báo Kinh tế Sài Gòn*, có gần 60% bài viết về năng lượng được hai cựu nhà báo Trung Chánh và Lan Nhi chấp bút. Trung Chánh, nhà báo chuyên mục năng lượng của *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* từ năm 2012, nói rằng ông ủng hộ phát triển bền vững và muốn lan tỏa thông điệp này trong bài viết của mình. Mối quan tâm cụ thể của ông về than cũng xuất phát từ một số trải nghiệm cá nhân. “[Tôi] ở ĐBSCL thì cũng muốn góp phần phát triển bền vững cho khu vực này. Đây là một phần trách nhiệm của người viết với địa phương mình, đất nước mình”, ông chia sẻ. “Không phải đi trồng một cái cây thì mới gọi là trách nhiệm. Đối với phóng viên thì thể hiện qua bài viết để có thể có tiếng nói tác động đến cơ quan trung ương để họ có thay đổi về quyết sách của họ, để họ phát triển bền vững, tạo điều kiện cho các địa phương phát triển”. Ngày càng có nhiều tỉnh ở Đồng bằng sông Cửu Long **nói không** với các chỉ thị về than của chính quyền trung ương, và Trung Chánh đã góp phần trong việc khuếch trương tiếng nói của họ. Ông là tác giả của gần một nửa số bài báo về năng lượng của *Thời báo Sài Gòn*. Phần lớn các bài viết này đưa tin rằng các đại diện của GreenID và lãnh đạo địa phương tại các tỉnh đều phản đối than. Trung Chánh cho rằng tình hình này phù hợp với chương trình nghị sự của cơ quan mình, đó là ưu tiên phát triển bền vững và tranh luận về chính sách. Từ *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* đăng tải nhiều nhất các bài phân tích (10) trong số sáu hãng tin, do luôn chú trọng phân tích và phê bình chính sách, đây cũng là chủ đề quan tâm của **một trong các nhóm đối tượng độc giả: các nhà hoạch định chính sách**.

Nhà báo Lan Nhi, người bắt đầu viết về năng lượng cho *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* cách đây 14 năm, đồng ý với quan điểm của đồng nghiệp mình. Cô cho rằng báo chí cần gây áp lực đối với các cơ quan quản lý năng lượng để hiện thực hóa các thay đổi tích cực. “Mình [viết bài] theo hướng là làm thế nào để bỏ lại những cái xấu, cũ, lạc hậu, gây hại cho môi trường để hướng đến khai thác năng lượng hiệu quả hơn. Và trong thời gian tới vẫn đi theo hướng đó”, cô chia sẻ. Do không có quá nhiều nhà báo Việt Nam chuyên viết về chuyên mục năng lượng nên Nhi tin rằng những ai có kiến thức sâu rộng về mảng này cần viết nhiều hơn để thúc đẩy sự thay đổi cả trong chính sách lẫn ý thức của người dân.

Trong khi đó phóng viên tự do Lê Quỳnh đã viết một **bài điều tra** cho báo *Người Đô Thị* với góc nhìn là ngày càng có nhiều tỉnh thành phản đối các nhà máy nhiệt điện than do lo ngại về tác động đối với môi trường. Thay vì chỉ trích dẫn ý kiến từ các lãnh đạo địa phương, Lê Quỳnh cho rằng cần phải nêu bật được **tiếng nói** của người dân địa phương thường ngày. Cô cũng là nhà báo duy nhất dám làm việc này.

Quỳnh từ lâu luôn muốn **bảo vệ môi trường** và muốn viết bài sau khi tham gia chuyến thực địa dành cho các nhà báo môi trường do GreenID tổ chức. Song chỉ một chuyến thực địa như thế không đủ để cô có thể thu thập đầy đủ tư liệu cho một bài báo. Vì thế cô đã chia sẻ ý tưởng này với **Mạng lưới Báo chí Toàn cầu** (Earth Journalism Network) và nhận được một khoản trợ cấp để tiếp tục hoàn thành phóng sự. Quỳnh được *Người Đô Thị* ủng hộ trong nỗ lực này, giúp cô có đủ thời gian để điều tra kỹ lưỡng và làm phóng sự đồng thời cô không bị áp lực phải tối đa hóa lượt xem bài viết - vốn là thông lệ ở Zing và VnExpress, theo chia sẻ của các nhà báo.

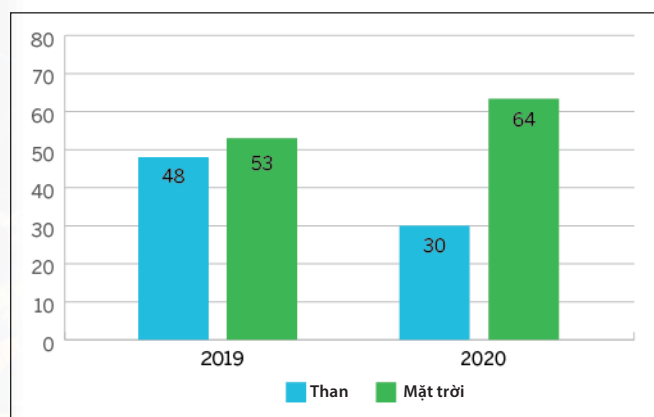
Nhà nổi vận hành bằng pin năng lượng mặt trời tại trang trại nuôi cá ở Việt Nam. Alexander/Adobestock

Trong khi đó, theo quan điểm của một nhà báo muốn giấu tên của Dân Trí, việc trích dẫn ý kiến của các công ty điện than về công nghệ sạch là nhằm mục đích tạo ra “sự cân bằng trong quan điểm”, là điều mà nhà báo này thấy còn thiếu khi làm phóng sự về than. “Chúng tôi [các nhà báo] không thể chỉ viết từ góc độ của các chuyên gia môi trường và chỉ trích nhiệt năng. Chúng tôi cần trao đổi với các công ty nhiệt điện để hiểu rằng công nghệ đã thay đổi”. Nhà báo này cho rằng đã làm báo thì phải “đề cập đến tất cả các khía cạnh và góc nhìn để đảm bảo tính công bằng”.

Góc độ các bài viết về năng lượng tái tạo

Năng lượng mặt trời được coi là thị trường phát triển nhanh

Số lượng bài báo về điện than và điện mặt trời được đăng tải trong năm 2019 và 2020

Trong năm 2017, Thủ tướng Việt Nam đã ban hành **Quyết định số 11** về cơ chế phát triển điện mặt trời tại Việt Nam, trong đó giá bán điện mặt trời cho lưới điện quốc gia được đặt ở mức 9,35 cent/kWh. Tất cả các nhà báo được phỏng vấn đều nói rằng quyết định trên đã dẫn đến sự bùng nổ trong đầu tư điện mặt trời và thu hút sự quan tâm của giới truyền thông đối với nguồn năng lượng này. Sau đó, năm 2020, Thủ tướng ban hành **Quyết định số 13** để thay thế Quyết định số 11, theo đó giá bán điện mặt trời được chia thành nhiều bậc. Với quyết định thứ hai này, truyền thông càng đưa tin nhiều hơn về điện mặt trời như là một kênh đầu tư hấp dẫn.

Tác động của các chính sách này đối với quan niệm truyền thông về năng lượng mặt trời là rất rõ ràng. Trong năm 2019, số lượng bài viết về điện mặt trời và điện than gần như bằng nhau, với 48 bài viết về điện mặt trời và 53 bài viết về điện than trong sáu trang báo được nghiên cứu. Tuy nhiên, sau khi nhà nước ban hành cơ chế FIT mới, đã có 64 bài viết về điện mặt trời trong tám tháng qua, gấp hơn hai lần so với số bài viết về điện than trong cùng kỳ. Nhìn chung, từ tháng 1 năm 2019 đến tháng 8 năm 2020, năng lượng mặt trời được nhắc đến nhiều nhất trong truyền thông Việt Nam với 117 bài viết, chiếm 46,4% tổng số bài trong nghiên cứu. 93 trong số 117 bài báo này được xếp vào mục thương mại/kinh tế, với góc tiếp cận điện mặt trời như một thị trường đang phát triển rất nhanh. 43 bài viết coi chính sách hỗ trợ của nhà nước - cả cơ chế FIT cũ và mới - là chất xúc tác cho sự tăng trưởng này.

Tuổi Trẻ đăng tải nhiều nhất các bài viết về điện mặt trời trong số sáu hãng tin lớn với 37 bài viết, chiếm 31,6% tổng số bài viết về điện mặt trời trong nghiên cứu. Phần lớn những bài này đều đưa ra quan điểm rằng điện mặt

trời là một kênh đầu tư hấp dẫn. *Biên tập viên* Phi Tuấn của báo Tuổi Trẻ chia sẻ vì sao tờ báo này rất quan tâm đến chủ đề năng lượng mặt trời. “Điện mặt trời được khuếch trương với nhiều lợi thế, từ giá cả, chi phí lắp đặt đến sự tiện lợi, và “sạch”. Việc sớm hoàn vốn, xài không hết có thể bán cho nhà nước... cũng là một câu chuyện thú vị của kinh tế thị trường trong sự độc quyền của ngành điện, vì thế đó là một câu chuyện thú vị, một chủ đề thu hút sự quan tâm của mọi người, mang tính dân sinh cao”, ông cho biết. “Báo chí không thể đứng ngoài cuộc”.

Chuyên gia năng lượng Nguyễn Thị Ánh cũng đưa ra quan điểm tương tự khi ông chia sẻ, “khi [Điện mặt trời] tăng trưởng nóng thì có rất nhiều điều để bàn luận, trong đó là chính sách cũng như là các vấn đề liên quan đến đầu tư và lưới điện truyền tải, thậm chí có nhiều người lợi dụng chính sách ĐMT để cố gắng nhận được ưu đãi về giá điện mặt trời. Thì khi cái gì phát triển nóng cũng đều có nhiều vấn đề... Nên câu chuyện ĐMT cũng dễ hiểu”.

Pin năng lượng mặt trời lắp trên mái nhà được cho là có mức giá phải chăng với các hộ gia đình

Việt Nam có hơn 45.300 hệ thống pin năng lượng mặt trời lắp trên mái nhà đang hoạt động, trong đó gần 44% vừa mới được lắp đặt trong bảy tháng đầu của năm 2020. Theo cơ chế FIT mới, không chỉ các nhà đầu tư điện lớn mà cả các hộ gia đình cũng có thể bán năng lượng mặt trời dư cho chính phủ ở mức giá cố định. Do đó, có 46 bài trong nghiên cứu nhận định rằng điện mặt trời là kênh đầu tư hiệu quả, không chỉ đối với các công ty năng lượng mà còn đối với những hộ gia đình Việt Nam bình thường.

Đáng chú ý là việc mức giá FIT hợp lý được trích dẫn trong cả 46 bài viết như lý do vì sao điện mặt trời là kênh đầu tư hiệu quả đối với các hộ gia đình về lâu về dài. 18 trong số 46 bài viết trích dẫn báo cáo của EVN về số lượng hộ gia đình lắp đặt hệ thống pin năng lượng mặt trời trên mái nhà. Người dân bình thường, tức là cá nhân hoặc hộ gia đình sử dụng năng lượng mặt trời lắp trên mái nhà, được trích dẫn trong 5/46 bài báo - một con số tuy nhỏ, nhưng đáng kể trong bối cảnh truyền thông Việt Nam hiếm khi trích dẫn các nguồn không chính thức như người dân và các tổ chức cộng đồng. Phần lớn các trích dẫn là về việc chuyển đổi sang điện mặt trời có thể giảm tiền điện cho các hộ gia đình; chẳng hạn, **một bài viết** trích dẫn phản hồi của một người dùng cá nhân nói rằng “Mỗi tháng số tiền điện nhà tôi đã giảm khoảng 50% so với trước, vừa tiết kiệm nay lại có dư thừa để bán lại cho EVN”.

Theo Viễn Thông, một nhà báo mảng kinh tế với 5 năm viết về lĩnh vực năng lượng, câu chuyện năng lượng mặt trời ở Việt Nam không còn chỉ là câu chuyện của các nhà hoạch định chính sách hay các nhà đầu tư năng lượng lớn nữa. “...điện mặt trời thời gian gần đây không chỉ là câu chuyện vĩ mô ... mà còn lại chủ đề được đồng bào đọc giả đại chúng dõi theo. Bởi lẽ, điện mặt trời áp mái... đang là ý tưởng mà nhiều hộ gia đình muốn triển khai với kỳ vọng có thể tiết kiệm năng lượng, thậm chí là có thu nhập khi bán lại điện cho EVN”, ông chia sẻ. “Do vậy, nhu cầu được thông tin về điện mặt trời mái nhà, từ thị trường nhà cung ứng, bài học kinh nghiệm đến khả năng hoàn vốn và sinh lời là một nhu cầu có thật có độc giả mà báo chí có thể khai thác nhằm phục vụ. Một nhà báo giấu tên của báo Tuổi Trẻ cũng đưa ra ý kiến tương tự khi chia sẻ rằng hệ thống pin năng lượng mặt trời lắp mái nhà “thu hút được nhiều sự chú ý của truyền thông nhất trong tất cả các loại công nghệ năng lượng tái tạo do các hộ gia đình có thể lắp đặt hệ thống này để sử dụng hàng ngày. Đó là lý do tại sao tôi rất hay viết về chủ đề này”.

Điện mặt trời cần có các quy định chặt chẽ hơn

Ngoài những ưu điểm của điện mặt trời, truyền thông Việt Nam đưa tin rất nhiều về việc cần gỡ bỏ các rào cản phát triển loại hình năng lượng này,

Cảnh nhìn từ trên cao của một cánh đồng lúa với các tuabin gió, tại Phan Rang, Tỉnh Ninh Thuận, Việt Nam. Hiền Phụng Thu/Adobestock

với 32 bài viết xoay quanh nội dung bất cập và trở ngại. Trong số ba rào cản được thảo luận nhiều nhất - thiếu đường dây truyền tải, thời hạn FIT gấp rút và hướng dẫn không rõ ràng nhằm phân biệt các loại hình điện mặt trời khác nhau - rào cản thứ ba thu hút sự quan tâm đặc biệt của truyền thông. Tuổi Trẻ và VnExpress mỗi báo có năm bài viết về chủ đề này, còn Dân Trí chỉ có một bài viết. Cụ thể, có hai vấn đề được nêu ra liên quan đến việc hướng dẫn phân biệt không rõ ràng:

- Do giá điện áp dụng cho các dự án điện mặt trời lắp trên mái nhà cao nhất trong số ba loại hình dự án điện mặt trời (dự án điện mặt trời lắp trên mái nhà, lắp trên mặt đất và thả nổi trên biển), nên đã có các quan ngại cho rằng cơ chế này đang bị lợi dụng. Chẳng hạn, một phóng sự của VnExpress trích dẫn rằng một số chính quyền địa phương đã áp dụng các biện pháp để đối phó với các công ty nông nghiệp lắp đặt tấm pin năng lượng mặt trời sai quy định.
- Các doanh nghiệp nhỏ, chủ yếu là các nông trại, khi đầu tư lắp đặt hệ thống điện mặt trời không ký được hợp đồng mua điện với EVN do các quy định không rõ ràng.

Sau khi các bài viết này xuất hiện nổi bật trên tất cả các trang báo điện tử lớn, Bộ Công Thương đã ban hành **một văn bản** thông tin chi tiết hơn về định nghĩa các loại hình dự án điện mặt trời và giá điện áp dụng cho nhiều trường hợp khác nhau. Có lẽ đây là một ví dụ điển hình của việc truyền thông Việt Nam gây được sức ép đủ lớn để thay đổi chính sách về năng lượng tái tạo.

Năng lượng gió không được quan tâm nhiều bằng năng lượng mặt trời

Trong số sáu tờ báo được nghiên cứu, năng lượng gió chỉ được đề cập bởi 22 bài viết trong hơn 20 tháng, bằng một phần năm so với 117 bài viết về năng lượng mặt trời. Sự chênh lệch giữa công suất điện gió và điện mặt trời được lắp đặt thậm chí còn rõ rệt hơn. Theo chuyên gia năng lượng Nguyễn Anh Thi, cả nước có **500 MW** điện gió, chỉ bằng 1/5 công suất điện mặt trời - một thực tế mà ông Thi cho là do chính sách FIT không hấp dẫn đối với điện gió. Mặc dù Việt Nam có 3.200 km đường bờ biển và là **một trong số các quốc gia Đông Nam Á dẫn đầu về tiềm năng điện gió**.

Chỉ có 9/22 bài viết về điện gió coi loại hình năng lượng này là một kênh đầu tư hấp dẫn. Điều đó cho thấy các doanh nghiệp chưa mặn mà lắm với các dự án này. Một phóng viên giấu tên của báo Tuổi Trẻ nêu quan điểm rằng do truyền thông năng lượng vẫn chạy theo dòng tiền đầu tư, nên phóng viên này không thấy tự tin khi muốn viết thêm về những chủ đề ví mô liên quan đến phát triển điện gió. Hiện bài của anh chỉ mới dừng ở mức miêu tả một cánh đồng điện gió hoạt động như thế nào. "[Điện gió] còn mới nên mình viết mô tả để cho những người chưa có cơ hội đến để tận mắt chứng kiến người ta có thể hình dung được", phóng viên này nói. "Còn sau này có thêm một số dự án phát triển thêm thì mình bắt đầu viết chính sách như cách đăng kí dự án như thế nào, có gì vướng mắc, giá cả ra làm sao, có phù hợp để đầu tư hay không".

Chuyên gia năng lượng Nguyễn Anh Thi hy vọng các nhà báo không chỉ viết về điện mặt trời - biểu tượng của sự thành công khi phát triển năng lượng tái tạo ở Việt Nam - mà còn viết cả về điện gió và những loại hình năng lượng chưa có cơ hội để phát triển. Mặc dù đã có lợi thế trước cả bảy năm so với năng lượng mặt trời, nhưng "Nếu so với điện mặt trời thì điện gió đã khởi động cách đây 10 năm mà đến giờ công suất chỉ mới có 500 MW, trong khi điện mặt trời đã gấp 12 lần mặc dù chính sách về giá cho điện gió ra đời trước", ông cho biết. "...chính sách chưa phù hợp nên nhà đầu tư chưa bỏ tiền vào đầu tư. Câu chuyện đó thì mọi người chưa mở xé".

Thủy điện không được tính là năng lượng tái tạo

Chỉ bảy trong tổng số 268 bài viết được thu thập (2,6%) nói về chủ đề thủy điện. Do từ khóa tìm kiếm của tôi không bao gồm các từ liên quan đến **thủy điện** ("thủy điện" hoặc "đập thủy điện"), nên tôi chỉ có thể tìm được các bài viết về thủy điện có chứa thuật ngữ "năng lượng tái tạo". Việc không nhiều bài báo nói về thủy điện có chưa cụm từ này cho thấy "năng lượng tái tạo" thường được các nhà báo hiểu là điện mặt trời hoặc điện gió, chứ không phải thủy điện". Chỉ có **một bài báo** của Dân Trí coi thủy điện nhỏ là một nguồn năng lượng tái tạo, nhưng vẫn không công nhận thủy điện vừa và lớn trong mục này.

Có hai lý do khả dĩ cho sự phân loại này. Lý do thứ nhất bắt nguồn từ việc các nhà báo dựa vào các nguồn thông tin chính thức, chẳng hạn như **các báo cáo của EVN**, trong đó thủy điện lớn không được coi là năng lượng tái tạo. Lý do thứ hai bắt nguồn từ quan điểm cá nhân của các nhà báo. Hai nhà báo Trung Chánh và Nguyễn Uyên nêu lên tác động môi trường của đập thủy điện và coi đó là lý do khiến thủy điện không phải là năng lượng "tái tạo" hay "sạch". Phóng viên Trung Chánh chia sẻ, "Theo [tôi] thì thủy điện không thể được xếp cùng solar hay wind vì thủy điện tuy không gây ô nhiễm như than nhưng tác động khá lớn về mặt đa dạng sinh học, làm thay đổi nguồn cá, việc vận chuyển phù sa từ thượng nguồn trước. Không thể xếp chung nhóm". Trong khi đó, biên tập viên Phi Tuấn của báo Tuổi Trẻ và một nhà báo của VnExpress giấu tên nói rằng do thủy điện được coi là nguồn điện "truyền thống" ở Việt Nam nên không nằm trong cùng danh mục với điện mặt trời hoặc điện gió, là hai nguồn năng lượng mới.

Hàng truyền thông duy nhất không đi theo xu hướng này là Người Đô Thị, với bốn bài viết về thủy điện có chứa từ "năng lượng tái tạo". Tuy nhiên, các bài viết này là một phần trong loạt bài viết điều tra về đập thủy điện Luang Prabang dự kiến xây dựng ở Lào; trong đó, tác giả cũng đưa ra nhận định theo hướng tiêu cực đối với thủy điện vì tác động tiềm ẩn đối với sông Mê Kông, mặc dù coi nó là một nguồn "năng lượng tái tạo".

Chất lượng của các bài viết về năng lượng

Đối tượng độc giả tác động đến phong cách viết của nhà báo

Tất cả nhà báo được phỏng vấn thừa nhận rằng năng lượng là một chủ đề khó viết vì đòi hỏi kiến thức chuyên ngành và khả năng diễn giải phải thật tốt. Nhà báo Lan Nhi của Thời báo Sài Gòn cho rằng, "Mảng năng lượng có đặc thù về thị trường năng lượng và ngành nghề năng lượng khác nhau, và cả các vấn đề kĩ thuật. Và mỗi một cái thì đòi hỏi mình phải có những cái hiểu biết khác nhau, rất là đa dạng. Ví dụ mình phải hiểu tổng sơ đồ điện là gì, khá chuyên môn và kĩ thuật. Đây là cái khó nhất", Ngoài ra, nhà báo Ngọc Lan của báo Tuổi Trẻ bổ sung, "Khó khăn nữa việc truyền tải thông tin chính sách, phát triển của ngành hay một vấn đề năng lượng vốn rất khô khan, khó hiểu tới bạn đọc làm sao cho gần gũi và sinh động nhất".

Trong số các tờ báo được nghiên cứu, báo Tuổi Trẻ nổi bật do cách truyền tải thông tin về năng lượng theo thân thiện nhất đối với độc giả. Chẳng hạn, **trong một bài viết** về trang trại điện gió lớn nhất ở Bạc Liêu tại Đồng Bằng Sông Mê Kông, tác giả mô tả sản lượng năng lượng của một tuốc bin gió bằng cách so sánh với tổng mức điện năng tiêu thụ của cả thành phố Bạc Liêu. Trong mục bình luận, một độc giả cho rằng phong cách viết của bài viết và hình ảnh về tuốc bin gió đã giúp họ hiểu rõ thông tin về năng lượng.

Chuyên gia năng lượng Nguyễn Anh Thi, người có nhiều bài góc nhìn cho các trang báo mạng khác nhau, cho rằng ông đã phải thay đổi phong cách viết của mình cho phù hợp với từng trang mà ông liên lạc để đăng bài.

Hai bài viết gần nhất của ông cho VnExpress, “**Đoàn tàu tro xi**” và “**Cơn khát điện**”, đã nhận được lần lượt 211 và 92 bình luận, thuộc số những bài có lượt bình luận cao. Ông cũng chia sẻ rằng các bài viết thể hiện góc nhìn của mình về than luôn rất “hot” do được viết với một phong thái thu hút nhiều sự chú ý.

VnExpress kỳ vọng các cộng tác viên viết những bài báo có thể thúc đẩy độc giả tương tác. Tuy nhiên, ông cũng chia sẻ rằng, “việc [viết bài một cách sống động theo tiêu chuẩn của VnExpress] thực sự rất khó, đặc biệt là khi viết về một chủ đề chuyên ngành”.

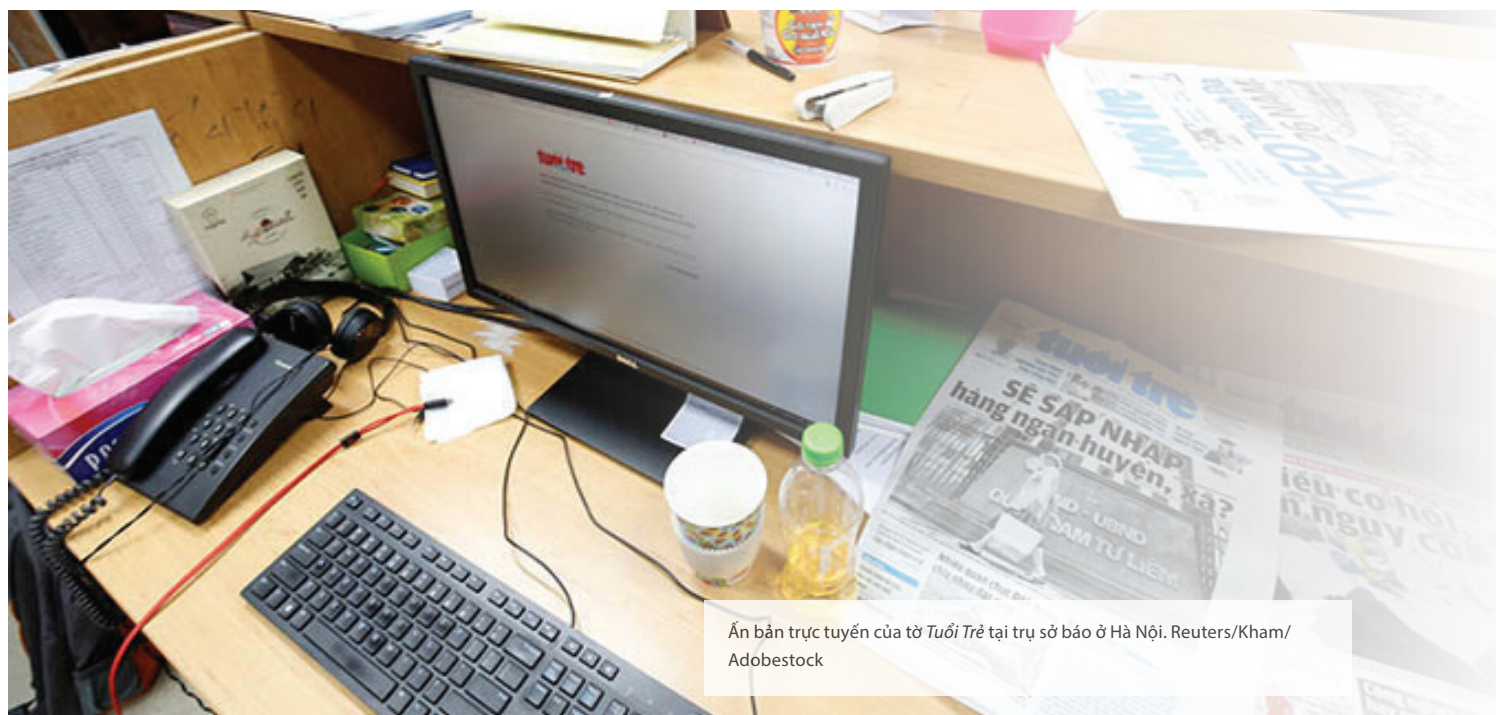
VnExpress, vốn là tờ báo mang tính đại chúng, luôn có mục bình luận rất sôi nổi. Một trong số các phóng viên của báo này khi trả lời phỏng vấn đã đề cập đến việc trang tin tức trực tuyến này ưu tiên đăng những bài đáp ứng được thị hiếu của độc giả. “Mức độ tương tác của độc giả quyết định vị thế của một bài viết trên trang web”, phóng viên này chia sẻ. Phóng viên của báo VnExpress cũng chia sẻ rằng tỷ lệ lượt xem sẽ ảnh hưởng đến lương của các nhà báo.

Từ kết quả phân tích trang web VnExpress, có thể kết luận rằng các bài viết **thể hiện góc nhìn** luôn được đặt ở ngay trang đầu và ở vị trí bên trên, nghĩa là độc giả sẽ nhanh chóng thấy được những bài viết đó mà không cần phải cuộn xuống. Phóng viên của báo VnExpress cũng cho rằng tỷ lệ lượt xem sẽ ảnh hưởng đến lương của các nhà báo.

Khác với bốn hãng thông tấn khác, *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* và *Người Đô Thị* có đối tượng độc giả nhỏ và đặc thù hơn.

Đối với *Thời báo Kinh tế Sài Gòn*, độc giả chính là các nhà hoạch định chính sách, các nhà lãnh đạo doanh nghiệp hoặc những người quan tâm đến các chủ đề liên quan đến kinh tế. Khoảng 60% *bài viết* của *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* có cấu trúc rõ ràng và dễ đọc, xét theo tiêu chí thông tin và số liệu minh bạch. Chẳng hạn, trong bài viết về **dự thảo Quy Hoạch Điện VIII**, tác giả viết theo cấu trúc đặt câu hỏi rồi trả lời câu hỏi đó bằng một loạt luận điểm hỗ trợ. Cấu trúc này giúp độc giả dễ dàng theo dõi tiến trình bài viết hơn. Tuy nhiên, nhìn chung ngôn ngữ được dùng bởi *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* trong các bài viết về năng lượng phù hợp với những người đã có kiến thức chuyên ngành nhất định về lĩnh vực năng lượng.

Chẳng hạn, trong bài viết của *Thời báo Kinh tế Sài Gòn* về các dự án nhiệt điện than chậm triển khai, tác giả đã nêu lên hai cấp độ thị trường điện khác nhau, thị trường bán sỉ và bán lẻ, mà không giải thích cơ chế vận hành của hai cấp độ thị trường này. Đối với những độc giả không có kiến thức nền về thị trường điện của Việt Nam, sẽ khó để họ hiểu được việc thị trường điện bán sỉ và bán lẻ có thể giúp cho các giao dịch mua điện trở nên minh bạch hơn như thế nào. Ngoài ra, trong **bài viết** về Quy Hoạch Điện VIII, tác giả thỉnh thoảng vẫn sử dụng thuật ngữ chuyên ngành, chẳng hạn như “thủy điện tích năng”, “tích năng”, và “hấp thụ năng lượng tái tạo” mà không đưa ra bất kỳ giải thích nào.

Ấn bản trực tuyến của tờ Tuổi Trẻ tại trụ sở báo ở Hà Nội. Reuters/Kham/Adobestock

Nghiên Cứu Truyền Thông Về Bốn Nhà Máy Điện Lớn Tại Việt Nam

Mi Hoàng, Nghiên cứu sinh Dự án Climate Tracker

Phóng sự về năng lượng tại Việt Nam được chia làm hai loại bài viết rõ ràng - những bài viết thảo luận về chính sách và xu hướng năng lượng nói chung, và những bài viết tập trung vào các dự án cụ thể. Để phác họa bức tranh đầy đủ hơn về câu chuyện truyền thông về năng lượng tại Việt Nam, nghiên cứu của tôi sẽ đào sâu vào các bài báo liên quan đến hai nhà máy nhiệt điện than, một nhà máy điện gió và một nhà máy điện mặt trời. Tôi quyết định chọn các nhà máy sau đây, đều là những dự án được truyền thông đưa tin tương đối thường xuyên:

- Nhà máy nhiệt điện Vĩnh Tân tại tỉnh Bình Thuận, **một trong hai khu liên hợp nhiệt điện than lớn nhất tại Việt Nam.**
- Nhà máy nhiệt điện Vũng Áng tại tỉnh Hà Tĩnh, **khu liên hợp nhiệt điện than thứ hai trong hai khu liên hợp nhà máy nhiệt điện than lớn nhất tại Việt Nam.**
- Nhà máy điện gió Mũi Dinh tại tỉnh Ninh Thuận, trang trại điện gió thứ hai trong số 12 trang trại điện gió được lắp đặt tại tỉnh này và có công suất điện gió lớn nhất.
- Nhà máy điện mặt trời Dấu Tiếng tại tỉnh Tây Ninh, dự án nhà máy điện mặt trời lớn nhất Đông Nam Á trước khi bị một nhà máy khác lớn hơn thế chỗ vào tháng 10 năm 2020.

Phát hiện

Phân tích Định tính: Sự Khác Nhau Về Truyền Thông Giữa Bốn Dự Án Năng Lượng

Nhà máy nhiệt điện Vĩnh Tân

Nhà máy nhiệt điện Vĩnh Tân là nơi từng xảy ra cuộc tranh chấp với người dân địa phương khi nhà máy gây ảnh hưởng xấu tới môi trường năm 2015; bốn năm sau đó, nhà máy này vẫn là chủ đề nóng với 11 bài viết, trong đó có chín bài viết với nội dung chỉ trích ảnh hưởng cộng đồng của nhà máy. Cả chín bài viết đều nêu bật mối quan ngại về môi trường, nhất là vấn đề bụi mịn và tro xỉ được mô tả là tiềm ẩn nhiều rủi ro nghiêm trọng đối với sức khỏe. Không chỉ đề cập vấn đề môi trường theo cách khô khan, cả hai bài viết đều nêu lên được những câu chuyện dân sinh, ví dụ như người dân địa phương tại khu vực nhà máy đã bị buộc phải di cư do môi trường sống tại đây bị ô nhiễm nghiêm trọng như thế nào.

Nhà báo Quế Hà của báo Thanh Niên đã viết ba trong số chín bài báo nhấn mạnh tác động môi trường của Vĩnh Tân. Trong một cuộc phỏng vấn qua email, Hà chia sẻ rằng nguyên nhân cô viết bài không hẳn là do có mối quan tâm đặc biệt đến chủ đề điện than, mà đơn giản là vì được giao phụ trách tin tức tại khu vực Bình Thuận, nơi nhà máy nhiệt điện than Vĩnh Tân hoạt động. Tuy nhiên, Hà từ chối cung cấp thêm chi tiết bởi vì vấn đề liên quan đến Vĩnh Tân là “vấn đề nhạy cảm mang nhiều yếu tố chính trị”. Do đó, tôi sẽ cần xin phép lãnh đạo cấp cao của báo Thanh Niên trước khi trả lời”.

Nhà máy nhiệt điện Vũng Áng

Sáu trong số chín bài viết về nhiệt điện Vũng Áng nói về vấn đề phát tán tro xỉ và tiềm năng tái chế loại tro này để làm vật liệu xây dựng. Đây là một chủ đề gây nhiều tranh cãi giữa người dân địa phương và chính phủ vì chính quyền nói rằng tro từ nhà máy nhiệt điện Vũng Áng là an toàn để sử dụng trong hoạt động xây dựng, còn người dân thì không tin vào điều đó. Bảy trong số chín bài viết đã xuất hiện đầu năm 2020, khi lãnh đạo chính quyền địa phương bắt đầu sử dụng tro để xây dựng các sân vận động tại đây. Ví dụ báo Thanh Niên đã xuất bản một bài viết vào tháng 4 năm 2020 với tiêu đề “Hà Tĩnh: Dân 'bao vây' công trình sân vận động xã vì san lấp bằng tro xỉ”, nêu bật việc người dân địa phương phản đối tái chế tro của Vũng Áng do các mối quan ngại về môi trường. Tuy nhiên, bài viết này chỉ trích dẫn quan điểm trấn an người dân từ chính quyền địa phương mà không đưa ra bất kỳ tiếng nói cụ thể nào của người dân liên quan trong cuộc “bao vây”.

Nhà máy điện gió Mũi Dinh

Năm trong số tám bài báo liên quan đến Mũi Dinh có góc nhìn tiêu cực do nhà máy này không thể hoạt động hết công suất vì không đủ kết nối với mạng lưới điện. Năm bài báo này chỉ xuất hiện trên bốn trang báo - Dân Trí, Tiền Phong, Thanh Niên và Đầu Tư-từ tháng 7 năm 2019 đến tháng 10 năm 2019. Trong thời gian đó, đại diện của Mũi Dinh đã đề nghị chính quyền hỗ trợ kết nối với lưới điện quốc gia. Ngoài việc đưa tin về một dự án điện cụ thể, các tác giả cũng nêu góc nhìn rằng việc nhà máy Mũi Dinh không thể hoạt động hết công suất là do bị tác động bởi các chính sách phát triển năng lượng chung, từ đó nỗ lực tìm ra giải pháp mang tính chiến lược hiệu quả hơn nhằm đảm bảo năng lượng gió được phát triển đồng bộ với cơ sở hạ tầng truyền tải năng lượng.

Nhà máy điện mặt trời Dấu Tiếng

Khác với các nhà máy điện khác, điện mặt trời Dấu Tiếng được truyền thông đưa tin với góc độ tích cực nhất, khi 9 trên 12 bài viết coi nhà máy nói riêng và các dự án điện mặt trời nói chung là những kênh đầu tư hấp dẫn cho các công ty trong và ngoài nước. Việc điện mặt trời Dấu Tiếng là nhà máy điện mặt trời lớn nhất Đông Nam Á tại thời điểm đi vào hoạt động được đề cập trong bốn bài viết; đóng góp của dự án này cho tổng công suất điện quốc gia cũng được nêu bật. Tuy nhiên, dù được ca ngợi là nguồn năng lượng sạch từ mặt trời, Dấu Tiếng vẫn bị nghi ngờ với hai bài viết của VnExpress và VietnamNet nhấn mạnh các mối quan ngại về việc xử lý chất thải - các tấm pin mặt trời đã hết hạn - của nhà máy này. Văn Lâm, biên tập viên của Sở Khoa học và Công nghệ thành phố Hồ Chí Minh cho biết, trong 5 năm qua, chính phủ đã khuyến khích làm phóng sự nhiều hơn về năng lượng tái tạo và hiệu suất của nguồn năng lượng nói trên - xu thế này nhanh chóng thu hút được sự chú ý của giới truyền thông.

Mi Hoàng | @nguyenntthV

Mi Hoàng hiện là giảng viên tại Trường Đại học Kinh tế Tài chính Thành phố Hồ Chí Minh, giảng viên tại Hội Nhà báo Việt Nam, đồng thời là nghiên cứu viên với nhiều dự án trong lĩnh vực này. Mi từng là biên tập viên của tạp chí Khoa học và Công nghệ Việt Nam, tạp chí được xuất bản bởi Bộ Khoa học và Công nghệ Việt Nam, Trung tâm Thông tin Khoa học và Công nghệ, Thành phố Hồ Chí Minh. Cô có sở thích đặc biệt về mạng xã hội và tác động của phương tiện truyền thông này đến giới trẻ, biến đổi khí hậu và báo chí, cũng như dịch vụ học tập trong giáo dục truyền thông. Các tác phẩm của cô đã được đăng trên Tạp chí Phát triển và Hội nhập và Tạp chí Nghiên cứu Truyền thông và Phương tiện Truyền thông.

Kết luận

Nhìn chung, nghiên cứu truyền thông về chủ đề điện than, điện mặt trời, điện gió và thủy điện tại Việt Nam đã nêu bật lên việc báo chí viết về loại hình năng lượng nào, với góc độ như thế nào, phụ thuộc phần lớn vào mức độ tăng trưởng của loại hình năng lượng ấy trong thời điểm hiện tại.

Đây có lẽ là kết quả của một quy trình sản xuất bài trong đó các nhà báo làm việc tại các hãng tin chính thống thường coi đại diện từ chính phủ, EVN và các doanh nghiệp lớn là nguồn ý kiến cần và đủ cho bài viết. Việc các phóng viên được chỉ định đưa tin về một cơ quan nhà nước, áp lực đưa bài nhanh cũng như sự ngại giao tiếp với báo chí là những yếu tố cản trở các nhà báo tiếp cận được nguồn tin địa phương, kể cả đối với những vấn đề mà người dân địa phương là đối tượng chịu ảnh hưởng nặng nề nhất.

Mặc dù từng được coi là tương lai của ngành điện Việt Nam, nhiệt điện than chủ yếu được truyền thông theo hướng tiêu cực trong hai năm qua do các dự án ảnh hưởng đến môi trường, thường xuyên chậm tiến độ và gặp phải các khó khăn về huy động nguồn vốn. Một nhóm nhỏ các chuyên gia môi trường và năng lượng, đặc biệt là chuyên gia đến từ tổ chức phi chính phủ GreenID, thường xuyên được trích dẫn khi nêu ý kiến rằng than là hiểm họa đối với môi trường. Tuy nhiên, song song với đó thì một số nhà báo, đặc biệt là các nhà báo của trang Dân Trí và Zing, cố gắng trung lập các mối quan ngại này bằng việc tăng bớt những công nghệ “than sạch” mới mặc dù thiếu căn cứ về độ hiệu quả của chúng.

Trong khi đó, điện mặt trời, với cơ chế FiT hấp dẫn, đã tăng trưởng ở tốc độ chóng mặt trong hai năm vừa qua. Điều này đã thu hút sự chú ý của truyền thông, với phần lớn các bài báo về chủ đề này nghiên cứu coi điện mặt trời là kênh đầu tư hiệu quả cho các nhà cung cấp điện và các nhà đầu tư. Các nhà báo cũng kiên trì nêu lên các rào cản hiện hữu đang cản trở việc phát triển điện mặt trời một cách mạnh mẽ hơn trong tương lai, chẳng hạn như việc quy định không rõ ràng và thiếu cơ sở hạ tầng truyền tải. Từng bước, chúng ta có thể thấy áp lực truyền thông đã phần nào gây nên sức ép đủ mạnh để các nhà hoạch định chính sách cố gắng khắc phục các vấn đề này.

Điện gió, với cơ chế FiT kém hấp dẫn hơn và tốc độ phát triển chậm hơn, được nhắc đến trong chưa bằng một phần năm số bài báo viết về điện mặt trời. Trong khi đó, thủy điện thường không được coi là năng lượng tái tạo, trừ một số ít các dự án thủy điện nhỏ.

Xét về chất lượng bài báo, *Tuổi Trẻ* chiếm ưu thế vượt trội khi viết về các dự án và chính sách năng lượng theo cách rõ ràng, cung cấp đầy đủ bối cảnh chi tiết hơn so với các trang báo khác.

Người Đô Thị, là tạp chí trực tuyến đăng tải các bài viết cho một nhóm đối tượng độc giả đặc thù, gây chú ý với việc ưu tiên chất lượng thay vì số lượng bài viết, và thường xuyên phân tích kỹ lưỡng mọi phương diện của mọi dự án năng lượng - bao gồm cả tác động của nó lên môi trường và xã hội. *Người Đô Thị* cũng là hãng thông tấn duy nhất nêu lên ý kiến người dân địa phương về các nhà máy điện than.

Zing và VnExpress, hai trang tin tức được nhiều người đọc nhất Việt Nam, ưu tiên đăng tải các bài viết thu hút được lượt xem và tương tác. Điều này dẫn đến một vài hiện tượng cả tốt lẫn xấu. Về mặt tích cực, có những bài viết chất lượng của các chuyên gia năng lượng được đăng trên mục góc nhìn, tập trung truyền tải một chủ đề khô khan đến độc giả một cách sống động, dễ hiểu. Nhưng mặt khác, cũng không ít bài “câu lượt xem” bằng lối viết sơ sài, ngắn gọn và phiến diện, với những chủ đề như giá điện tăng hay giảm như thế nào không được phân tích sâu hơn.

Nhìn chung, trong hai năm gần đây các hãng tin Việt Nam đều coi điện mặt trời là kênh đầu tư đầy tiềm năng cho tương lai ngành điện. Tuy nhiên, vẫn còn thiếu những bài viết phân tích sâu về các loại hình năng lượng tái tạo khác, cũng như câu chuyện điện than sẽ rút lui khỏi Việt Nam như thế nào.

Nghiên cứu cho báo cáo này được thực hiện theo hướng dẫn của Climate Tracker, một mạng lưới gồm hơn 12.000 nhà báo trên toàn cầu. Báo cáo này là một phần trong chương trình phân tích truyền thông tại khu vực Đông Nam Á do Trung tâm vì Hòa bình và An ninh Stanley và Climate Tracker đồng sản xuất.

Về chúng tôi

Trung tâm vì Hòa bình và An ninh Stanley hợp tác với các cá nhân, tổ chức và cộng đồng toàn cầu để thúc đẩy tiến bộ chính sách trong ba lĩnh vực: giảm nhẹ biến đổi khí hậu, tránh sử dụng vũ khí hạt nhân và ngăn chặn bạo lực và tội ác quy mô lớn. Trung tâm được thành lập năm 1956 và hoạt động độc lập trong việc phát triển các diễn đàn để trao đổi quan điểm và ý tưởng giữa các bên. Để tìm hiểu thêm về các ấn phẩm gần đây của chúng tôi và các sự kiện sắp xảy ra, vui lòng truy cập stanleycenter.org.

Về Climate Tracker

Climate Tracker là mạng lưới báo chí lớn nhất thế giới về chủ đề khí hậu dành cho các nhà báo trẻ. Chúng tôi đào tạo và trao quyền cho các nhà báo trẻ trên thế giới để tạo ra những sản phẩm truyền thông có tiềm năng ảnh hưởng đến cuộc tranh luận tại từng quốc gia về biến đổi khí hậu tại quốc gia của họ. Chúng tôi tài trợ những phóng viên trẻ ấn tượng nhất đến các hội nghị quốc tế để họ có thể tác động trực tiếp đến các nhà hoạch định chính sách và tích lũy kinh nghiệm thực tế để định hình chính sách trong nước và quốc tế. ClimateTracker.org.

